

NA HRADĚ LEDEČ NAD SÁZAVOU akademický malíř Josef Saska vystaví svůj cyklus obrazů Sázava - řeka mého života. Vernisáž se koná 23. května v 17 hodin. Na housle zahraje jeho spolužák a přítel Bohuslav Matoušek. Oba byli v roce 1949 pokřtěni Sázavou, malíř ve Světlé nad Sázavou, houslový virtuóz v Havlíčkově Brodě. Expozice bude v hradní síni přístupná do 29. června 2025..
Repro obrazu Josefa Saska: Ivo HAVLÍK

PŘISTÁNÍ NA BLANÍKU

JAN JELÍNEK

“Země nepotřebuje nové kontinenty, ale nové lidi.” - Jules Verne

Jedné letní noci přeletěl nad západní Evropou raketoplán COMUNIA. Krátce po půlnoci přistál v jejím středu na hoře Blaník. Jako vločka sněhu měkce a tiše dosedl na mýtinu poblíž Veřejové skály, v níž je zasutý vchod do podzemního masivu, kde dle legendy spí vojsko rytířů českého knížete Václava. Hvězdolet přitom hravě oslepil oči radarů protiraketové obrany Severoatlantické aliance, takže jej nezachytily. Krátce ozářil věkovité duby a buky, jež některé pamatují bělohorskou bitvu a stínání hlav odbojných českých pánů mečem kata. Na stříbřitém trupu kosmické lodi se třpytila rubínová hvězda. A krajina v srdci Čech a Evropy tvrdě spala. Nikde ani živáčka. Jen na stříšce nedaleké rozhledny zahoukala sova a několik psů na dvorech domků Louňovic a Kondrace s naježenými chlupy strachem křučením a vytím uctivě pozdravilo nebeského hosta.

V hospodě U Matoušků dojedli řízek s bramborovým salátem zemědělci Pepík Zmek, František Kaucký, Jiří Jehlička a Karel Šplíchal. Večeři zapíjeli benešovským světlým Ferdinandem, prokládaným panáky hořkého fernetu. A rozehráli partičku mariáše. Františkoví nešla karta, a tak rozladěně vstal od stolu a vyšel před hospodu nadýchat se svěžího vzduchu a vyprázdnit močový měchýř. Místo po něm u karbanu zaujal Josef Pěkný. “Na Blaníku hoří,” s výkřikem se vrátil František do lokálu k hráčům. “Krucinál, dyť to je voheň přímo z nebe.” Kaucký se lekl tak, že trumf – kulové eso – jímž chtěl přebít desítku, mu zůstalo trčet v napřážené ruce. Rozrušení mariášníci i s hospodským běželi vzbudit starostu Rudolfa Marka. Než si starosta protřel rozespalé oči a vyštrachal z postele ven na náves, záře na vrcholu hory pohasla. A podblanická krajina se opět ponořila jako Nautilus kapitána Nema pod mořskou hladinu do hluboké tmy. “Moc jste chlastali, hoši, alkohol vám voblbjuje mozek v kebulích. To si tam nějaký čundráci rozdělávali voheň. Já

tam nic nevidím,” hartusil Marek. Marně se vpíjel zrakem k Blaníku. Mávl pak rukou a šel si lehnout. Čtyřlístek karetních mušketýrů se též odebral na kutě. Ale na rozdíl od starosty chlapům v mozkových závitech hlodal červ nepokoje a spánek jim dlouho nesklížil víčka.

A zatímco krajina vůkol odpočívala a do spánku celodenním shonem a prací znaveným bytostem šplounala říčka Blanice melodii vody a větru, vůni luk a lesů, tak jiné bytosti z hvězdných galaxií se staly blízkými sousedy kondrackých a louňovických občanů. A české duše o tom neměly nejmenší tušení.

Posádka raketoplánu Comunia

Otevřely se hermeticky těsnící dveře raketoplánu COMUNIA. Na zem z nich se vysunul obyčejný dřevěný žebřík. Jedna postava za druhou po jeho příčkách sestupovala

Pokračování na straně 3.

Básníci vždy jsou na obtíž

VILÉM ZÁVADA

Básník, spisovatel a překladatel se narodil 22. května 1905 ve vsi Hrabová (dnes součást Ostravy) v rodině valčíře vítkovických hutí Karla Závady (* 1875), který v roce 1915 padl na haličské frontě, a Otilie rozené Tomšíkové (* 1881). Od roku 1923 studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze slovanskou filologii, češtinu a francouštinu. Po ukončení studií žil a tvořil v Praze, ale na Ostravsko se vracel po celý život. Postupně se sblížil s řadou příslušníků mladé básnické generace, mj. s Vítězslavem Nezvalem, Jaroslavem Seifertem, Konstantinem Bieblem a Františkem Halasem.

V roce 1931 se oženil s Jaroslavou Hrejsovou, pocházející z významného evangelického rodu, změnil římsko-katolickou příslušnost a stal se členem Českobratrské církve evangelické. Zastával významné funkce ve Svazu československých spisovatelů. V roce 1955 byl prohlášen zasloužilým umělcem, národním umělcem se stal v roce 1966. Syn Jan Závada (1933–2024) byl molekulární onkolog a odborník na genetiku virů. Vilém Závada zemřel v Praze 30. listopadu 1982, pohřben je na Vyšehradském hřbitově.

TROJÍ MAJESTÁT

S básníky býval odpradáвна kříž
Básníci vždy jsou trochu na obtíž
Nesnášejí se pohromadě
a neudržíj krok v řadě
Každý chce stát o stupeň výš

Ale ať básník nebo zápasník
ať vzpurník neb odpadlík
uznává přece každý rád
nad sebou trojí majestát -

slunce jehož je paprskem anebo stínem

mateřskou zem které je vděčným synem
a v níž jak dítě bude zase jednou spát

a potom urozený dělný lid
jenž na svých bedrech tíhu světa nese

Mezi ním chodím a dosud žiju skryt
tak jako pták mezi ptáky v lese

BEZE JMÉNA

Mé jméno není na plakátech,
ani nehrají na pódiu.
Chodívám v obyčejných šatech,
jak obyčejní lidé žiju,

co vystavěli v dávném věku
hrady a opevněné valy,
hrobky pro pozůstatky reků,
vodovody a katedrály,

v čas válek táhli se svou zbrojí
a v bitvách stáli jako skála.
Své nepřátele bili v boji,
až celá zem se drkotala.

Se šrámy vraceli se domů,
a jak za směnou chodí směna,
lámali znovu kámen v lomu
na města válkou vyvrácená.

Jim nikdo nepostavil sochu,
památník z bronzu odlévaný.
Ač slávy nedbali ni trochu,
pomník si sklenuli svou dlaní.

Ten pomník - zalesněné hory,
krví zbrocené barikády,
v zeleném poli bílé dvory
a země vzdělaná jak sady.

Mé jméno není na plakátech,
ani nehrají na pódiu.
Chodívám v obyčejných šatech,
jak obyčejní lidé žiju,

však hrdě vyzírá z mých rysů,
z mých očí hledí nezmenšena
ta moc neznámých statisiců,
ta sláva lidí beze jména.

LAZARE PROBUĎ SE A VSTAŇ

Lazare probuď se a vstaň
Lazare slyšíš? Probuď se a vstaň
Proč věšíš hlavu jak vrba smutečnř?
Proč jsi tak skleslý jak by tě přešel mráz?
Nelež jak mumie uvadlá ve smrti
Neseď jak sfinga u poslední brány života

Sešel jsi do hrobu jak na dno propasti
Sešel jsi po nohou abys nespadl po hlavě
Muži vždy pootvírají dveře a nahlízejí skulinou
do lůna života i za bránu smrti

Ještě se nezbortily klenby tvých nohou
Ještě se nezhroutil pilíř tvé páteře
Ještě se nezaneslo řečiště žil a cév
a ještě v nich proudí golfský proud krve
Ještě se vzdouvají měchy tvých plic

Ještě můžeš dosáhnout rukama k zemi
Ještě dostaneš spojení se svou hlavou
Ještě můžeš pokleknout na kolena
přiložit ústa k vodě a napít se z pramene

Ještě máš v sobě hrdost i stud
Nemávej svou invalidní legitimaci
Netluc před sebou slepeckou holí
Seber své srdce a zvedni je vzhůru

Bez konce a začátku plyne na zemi život
Nejsi osamělý chodec na opuštěné stezce
Lidí je na světě jak písku u moře

Od počátku jde každý svou cestou
Jde a neztratí se v proudu
Jde a neztratí svou tvář
Každý po něčem jiném touží
Každý na něco jiného myslí
Málokdo na konec a na smrt
Třeba se trápí ale jde a dělá

Nežijeme přece mezi čtyřmi stěnami
jako věc ztracená jež nemá žádné ceny
ale s obilím na polích a stromy v zahradách
Nebylo a není jiného východiska
než vstoupit do lidí a do země
a do nich vložit jiskru nebo zrno
Dívej se do oblak a popluješ s nimi
Dívej se na děti a s nimi se raduj
Jen nesypej na svět troucheň vykotlané duše

Půjdeme také kam všichni jdou
Tam potom zůstane každý sám
jen s tím co vzešlo z jeho rukou a hlav
Možná však někomu bude zářit i jeho stín

Možná se o něj někdo i opře
až nebude vědět kudy kam

I když sám dávno už nelétáš jako pták
máš ještě na lopatkách zbytky křídel
a v sobě malinký kousek oblohy
jako brouk potápník bublinu vzduchu
něco vzdušného a radostného
co tě drží nad vodou
co ani sám nemůžeš zašlápnout
jak nedopalek cigarety na zemi

Máš v sobě také jednu fotobuňku
na hlavě jedno božské oko
Vidiš jím slunce i když je za mraky
i když si před ním zastíráš oči
Nehledej smrt ale objevuj život
Odhaluj jen i na odvrácené straně
z které je málokdy vidět

Alespoň na jedné krátké vlně
vysílej o sobě znamení
a s troškou šumu také trošku hudby
aby lidé věděli že nebdí jen sami
aby tě slyšel kdo je v noci sám
Vysílej televizní obrazy své touhy
Vysílej zářivé obrazy života na zemi
Alespoň jedním paprskem ozař obolavělý svět

ŽIVOTE DÍKY

Vztyčeného a nádherně mladého
drtils mě svými podpatky
a rozdrceného na prach
slepoval zase svými slinami

Žhavého jsi mě poléval studenou vodou
a zmáčeného na kost
podpaloval zápalkou
Nedals mi dohasnout ani rozhořet
Zajížděl jsi mi nožem pod žebra
pod každé žebro jeden nůž
a celého jsi mě přeorál
zleva i zprava
zespoda i zeshora
jak pole na zimu

Dneska jsem v kamenném pytli
a na konci svých sil
Zahnlals mě do kouta
a klečíš mi na prsou
a ještě něco tlačíš ze mne ven
Slzy mužů - radost žen

Ale já nezůstával poražen
a vždy se zas zvedl vzhůru
jak strom po bouři osvěžen
Nač litoval bych podlitin a ran?
Miloval jsem a byl milován

Plavala Hrabová, rodná má dědina,
jak slípka divoká na vodě rybníků.
Zdaleka svítila stříbrná hladina,
nad ní se vznášely myšlenky poutníků.

Vyschlé jsou rybníky, nezní tu racka smích,
do hlíny hnědavé rádko se zarývá.
Jen duby staleté šumí dál na hrázích,
v duši mé chvěje se hlubina zářivá.
VILÉM ZÁVADA

Foto: Petr ŽIŽKA

Pokračování ze strany 1.

na vrchol Blaníku. Záhadná posádka z bezedné tůně vesmíru je výsadkem několika desítek mužů a žen z Kosmického společenství, v němž krédo francouzské revoluce Volnost, rovnost, bratrství již dávno v této hvězdné společnosti naprosto rovnocenných lidí našlo své naplnění. Posádka ovládá téměř všechny jazyky a také nářečí, jimiž lidé hovoří na Zemi. Nečekejte, milí čtenáři, žádnou senzaci! Svým zjevem se nepodobala šišounům ani zelenkavým příšerkám s anténami tykadel na hlavách či roztomilému mimozemšťanovi E.T. z amerického filmu. Poslové zdaleka mají úplně stejnou podobu jako máme my, obyvatelé všech ras a barev pleti na planetě Zemi. Potkat kohokoliv z těchto nebeských vyslanců na Václavském náměstí, v restauraci na Vikárce nebo v Paříži pod Eiffelovou věží, nikomu z nás by na těchto turistech z galaxií nepřipadalo nic podivného. Tak dokonale jsou tito kosmičtí agenti vybaveni naší člověčí podobou. Ale navíc obdaření něčím, co Matka příroda člověku na modré planetě nedopřála. Jsou obdaření dokonale skrytými vlastnostmi a přednostmi. Dožívají se vysokého věku, neboť dle Einsteinovy teorie relativity se ve vesmírných dálavách

stárne mnohonásobně pomaleji než na Zemi nás, smrtelníků. Zatímco na Zemi neuplyne ani sto roků a čas bleskem udělá ze žvatlajícího kojence v kolébce dědečka s bílým vousem a vlasem, tam nahoře, v nekonečnu, kde neexistují slzavá údolí, je to pouhá prchavá vteřina. Tady se Vesmířané dožívají i několika stovek roků.

Ale i těmto tvorům z galaxií jednou vyprší úsečka života a oni v předstihu ucítí svůj blížící se konec žití. To potom ještě pořád čilí a plní fyzických a duševních sil se rozloučí se svými nejdražšími a přáteli, a odeberou se pod mohutnou kopuli Pantheonu, kde je o ně pečováno k bezbolestné smrti. Jejich těla se rozpadnou v prach, spálena zášlehem paprsků žhoucí plazmy Slunce. Sluneční vítr pak jejich popel rozvěje do nedohledných prostor. V porovnání s našimi pozemskými hodinami ty galaktické hodiny tikají pomalu, pomalinku, že i loudající se slimák v trávě na vltavské stráni pod Petřínem je proti jejich chodu razantní střelou.

S ochrannými skafandry mohou dýchat rozličnou atmosféru v kterékoliv galaxii, k níž raketoplány přilétají rychlostí světla. Jsou schopni snášet extrémní žár i mráz slunečních soustav. Mají probádány Měsíc, planety Merkur, Venuši, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun a Pluto. Odolávají drtícím mechanickým úderům, výbuchům, radioaktivnímu záření, jedovatým chemickým látkám a biologickým zbraním, nerozleptají je kyseliny ani sliny a žluč nenávisť. Nezdolá je mučení ani věznění v celách za mřížemi. Nepokoří je bití ani hlad. Urážky a ponižování. Umějí vzdorovat všem protivenstvím, která tak krutě zmítají naší Zemí. A přesto se nepovažují za Bohy! Protože jsou mocnými a opravdovými LIDMI! Ale přece jen jsou zranitelní – pouze v lásce a v citu pro spravedlivý svět.

Zemí mají jako pozorovací objekt

Planetu Zemi vidí Vesmířané shůry jako smítko na dlani. Vybrali si ji za svou pozorovací a pokusnou laboratoř. Přitom ale úmyslně do veškerých politických, kulturních a hospodářských procesů na Zemi nezasahovali. Zemi nepřetržitě sledují již stovky let. Velkoryse a marně doufali, že si pozemšťané za uplynulá staletí svého vývoje sami udělají pořádek mezi sebou a nastolí trvalý mír. Že budou poctivě rozdělovat plody své práce bez kořistnické chamtivosti. Ale trpělivost jim došla. Rozhodli se zakročit a společenstvím na Zemi dát správný chod a směr. Již hodněkrát pozemšťany napomínali, varovali. Tunguzským meteoritem, jenž zpusťošil mnoho verst sibiřské tajgy a lesů. Mízením lodí a letadel v Bermudském trojúhelníku. Záhadnými kruhy v obilí...

Dosavadní historii lidí na Zemi mají zvěčnělý na obrazovém i zvukovém záznamu od starověkých civilizací Recka a Říma, středověku a novověku, kdy loď Kryštofa Kolumba objevitelsky doplula k americkým břehům. Ten dramatický filmový pás o pohnutých dějinách naší planety mají uložený v trezoru galaktického archivu, v paměti počítačů. Pouštějí jej ve školách svým dětem a studentům jako hororový snímek a zároveň i pro zábavu a poučení, jak zlí a chamtiví jsou pozemšťané, prahnoucí od Adama a Evy po bohatství, kořisti, přepychu, po cizích územích a rituálu krve. Na záznamu v archivu mají uchovány i profily největších zločinců

a padouchů Země, jimiž vesmířanské mámy straší své zlobivé ratolesti místo diagnostickým ústavem. Těmi strašáky jsou například císař Nero, jezuita Koniáš, Adolf Hitler a Josef Mengele, Jack Rozparovač, Pol Pot a Jeng Sary...

Jen k málo pozemšťanům mají Vesmířané respekt. Zřídili jejich galerii v Síni slávy, která je věhlasnou dvoranou bytosť z hvězdných galaxií. Jejich obdiv a úctu tady chovají k Ježíši Kristu, Spartakovi, Johance z Arku, Mistru Janu Husovi a Janu Amosi Komenskému, Mikuláši Koperníkovi a Galileo Galileovi, Karlu Marxovi a Bedřichu Engelsovi, Mahatma Gándhímu. Zvláštní koutek je tu vyhrazen Juriji Gagarinovi, Valentíně Těreškovové a první pozemšťanům na Měsíci Neilu Armstrongovi a Edwinu Aldrinovi s poznámkou, že pouze jim byli ochotni uspořádat přátelské přijetí a odhalení se, ale raději to předčasně nečinili kvůli těm rozkmotřeným politikům, co je vyslali ze Země dobývat jejich vesmírné hájemství.

Rozkazy admirála Aldebarana Siriuše

Jako poslední sestoupil po žebříku na vrchol Blaníku

z raketoplánu COMUNIA pilot a velitel expedičního sboru Kosmického společenství hvězdný admirál Aldebaran Sirius, rodák z Mlhoviny Andromedy. Pronesl k nastoupené posádce na mýtině bájně hory řeč. Přenášely ji všechny televizní stanice společenství a děcka ve školách ji tam v rámci výuky sledovala se svými učiteli s posvátným vzrušením.

“Poslové vesmíru, hvězdných galaxií,” řízně zněl velitelův hlas. “Blahopřeji vám k úspěšnému přistání v srdci Evropy, jak se tato rozpolcená někdejší Československá socialistic-ká republika chlubně před světem nazývá, ačkoliv je jejím konečnickem s vyprodaným rodinným stříbrem. Byli jste vybráni referendem obyvatel galaxií ke splnění dějinného úkolu v této jedinečné misi. Patříte k nejlepším astronautům. Proto vám byla dána důvěra a vzdána čest letět na Zemi. Nejsme tu vlastně poprvé, ale ani naposledy. To záleží na tom, jak se nám zadaří. Věřím, že nezklamete a že se všichni ve zdraví vrátíme domů jako vítězové nad barbarstvím, jež Zemi tíží, neboť její historie je historií neustávajících třídních bojů skupin a klanů. Ale nejprve musíme důkladně ukrýt a zamaskovat raketoplán, aby nám jej neukradli nebo dočista nezničili zdejší domorodé mafianské gangy a tlupy tunelářů.”

Aldebaran Sirius pokračoval v řeči, kdy osádce raketoplánu kladl na srdce, že má posvátný cíl: zastavit vraždění na Zemi. Uhasit válečné ohně. Vymýtit z kořenů terorismus. Přimět vlády mnohých států planety k rozumu. A důrazně zaburácel: “Tato nešťastná Země, prošpikována jadernými hlavicemi a náložemi jako jitrnice špejlemi, je už posledním zrnkem máku v hvězdných galaxiích kde lidi decimují ozbrojené konflikty a ekologické katastrofy, bída a hlad, kde teče krev a slzy a pravda a láska umírají na lež a nenávisť, na rakovinu a ejds. Proto jsme přiletěli osvobodit lidi na Zemi silou své vesmírné přitažlivosti a humanismu. Kouzlem svých zázračných schopností, které na Zemi tvor, nazývající se pyšně Člověk, postrádá! Z nás, Vesmířanů, ve filmech předvádějí agresivní zabijáky, příšery, napadající pozemšťany. Ale on sám, tento degenerující pozemšťan, je sobě nepřítelem, zloduchem, a pokud ho neosvobodíme a nevyлéčíme z jeho zhoubné choroby, zahyne!

My tady pro ně nastolíme Mír. Pozemšťané to nesvedou. My je naučíme, jak se má doopravdy žít! Pranic se nepoučili z Engelsovy Dialektiky přírody a sobecky páchají ekologická zvěrstva na rodné kolébce. Jeden z nich dokonce nazval Engelse bezvýznamným filozofem. Tihle diletanti nepřestávají plundrovat nejen amazonské pralesy a i jinde devastují zelené plíce Země, otravují vody a vzduch, ale vůbec jim přítom nedošlo, že každé jejich bláhové vítězství nad přírodou je současně i jejich prohrou, neboť tělem, mozkm a krví ji zcela náleží a plně v ní tkví.”

Cassiopea se naklonila k druhovi z raketoplánu Perzeovi a špitla mu do ucha: “Už se admirál vypovídává nějak dlouho.” Aldebaran jako by instinktivně postřehl výtku hvězdné agentky a projev vedl k závěru s konkrétními úkoly: “Nuže a teď’ do akce, milí přátelé. Zde je rozkaz, poslové Kosmického společenství, schválený sborem náčelníků společenství.” Admirál Sirius jej předčítal. Rozkaz, protkaný šíframi i humornými sentencemi.

Východ, Západ, Sever, Jih

“Ty, Cassiopeo, a ty, Perzeusi, jste pověřeni vydat se na VÝCHOD do Kremlu a požádat ho o rozvážné chování v světové politice, aby nedošlo na planetě Zemi k jaderné válce kvůli vojenskému střetu s Ukrajinou.” Admirál se obrátil na Lyru a Škorpiona. “Vy dva se rozletíte na ZÁPAD a ohlásíte se v Bílém domě. Spoléhám na tvůj šarm a krásu, Lyro. Právě díky tobě, jak jsi utáhla jako na vařeně nudli Boha války Marse, tak Martani přestali s hvězdnými válkami proti Kosmickému společenství. Snad si dá říci i ten americký trampík z divoké prérie. Musíte mu rozmluvit šílené zbrojení a přesvědčit ho ke stažení vojáků ze Sýrie, k rozvážné diplomacii s Ruskem, Íránem a Severní Koreou..” “Spolehni se, admirále,” zazněl sebevědomý a podmanivý hlas Lyry. “Ten hezoun je vysazený na ženský a má rád sex víc než dolary. V krajním případě se ho pokusím svést tak jak se to tenkrát v Bílém domě podařilo přes poklopec Monice Lewinské s jeho prezidentským předchůdcem Billem. To by pak změkkl jako tvaroh...”

Sírius pokračoval v přidělování úkolů. Pannu s Orlem pověřil letem s malým kosmickým člunem na SEVER až

k jeho pólu do teritoria polární záře. A technicky tu zabezpečí, aby s hvězdou Polárkou ještě intenzívněji prozařovaly tmu na Zemi, zatuchlá příšeří vládních kabinetů a paláců šejků v Saúdské Arábii, tolerujících kamenování provinilců, otroctví zahalovaných žen v čádorech a bestiální vraždy novinářů. Posláním směřovat na JIH přes zakrvácené hory Bosny a Hercegoviny a dosáhnout přes Jižní Ameriku a Ohňovou zemi antarktických moří, pověřil velitel COMUNIE zdatné vesmírné plavce Velrybu a Vodnáře. Měli přispět k sblížení Srbů, Chorvatů a Muslimů a kosovských Albánců na Balkáně a rovněž i Židů a Arabů na Blízkém východě, zastavit prolévání krve v Izraeli a Gaze, přinutit vládce Afghánistánu k emacipci žen...

Tunelem za vojskem knížete Václava

Aldebaran Sirius se na chvíli odmlčel. Pauzou jen vyhrotil napětí. Pak řekl: “Speciální a strategický úkol zadávám vám, Draku, Herkulesi, Hydro a Hyádo. Vytvoříte úderné komando a do nitra Blaníku, na němž stojíme, prorazíte tunel! Blaník, toť naše opěrná základna na planetě Zemi. Otvorem pak projdou Labuť a Centaur, kteří s Velkým Lvem a Holubicí s nasazením řevu a vrkání budou probouzet lenošivé spící vojsko knížete Václava”. A Sírius poté výpravě do lůna hory položil na Malý vůz, zapřažený do Velkého vozu s plazmovým motorem a razičním štítem, několik pečlivě utěsněných kontejnerů.

Oba povozy svorně táhli siláci Pegas, Býk, Vlk a Velký pes. “Jestliže se vám zakleté vojsko hned nepodaří probudit z dřímoty, uskuetečnite nouzovou variantu,” instruoval je velitel. “Otevřete víka uzavřených kontejnerů a vypustíte na notorické spáče červené mravence. Dokáží probudit i notorické lenochy. Však je naši biologové se zoology precizně vypiplali a vycvičili v genetických laboratořích v souhvězdích Blíženců a Oriona pro tenhle fantastický pokus. Věřím, že se unikátní záměr lékařské vědy podaří!”

Sérum k záchraně lidstva?!

V kontejnerech na Blaníku i v dalších kontejnerech, které nesou vesmírní poslové na Východ, Západ, Sever a Jih, jsou miliony červených mravenců. Budou vypuštění všude na Zemi. Spojí se s mravenci z préríí kolem jezera Ontaria a země, kde temně do noci hučí Niagara, se žlutými kamarády od Žluté řeky i s černými ze břehů Nigeru a Konga a také s mravenci z pralesů kolem Orinoka a Amazonky, z australských plání. Tihle malí červení, žlutí a černí braši se nikoho a ničeho nebojí. Jsou vytrvalí, houževnatí, pracovití. Mají v sobě léčivé sérum šlechtnosti. Kousáním a lechtáním po těle umějí naočkovat člověka k laskavosti a zbavit ho agresivity, takže zlá dračí krev se každého vyléčí v dobrotivou. Červení mravenci se svými spojenci hodlají zabydlit celou Zemi a zbavit válečnické zuřivosti, panství a kořistnictví její Hnědě Mloky. Stanou se opravdu nositeli léčivého séra k záchraně LIDSTVA před jeho sebavražednou jadernou zkázou!

(Úryvek z rozepsaného sci-fi románu Planeta červených mravenců).

Foto: IVO HAVLÍK

Literatura • Umění • Kultura

Zdolal Vrchlický Mangart?

IVO HAVLÍK

Zatímco kopci mých Těšínských Beskyd jsou Javorový vrch (tyčí se nad mým rodným Třincem) a Velká Čantoryja (slezský Blaník na česko-polském hraničním hřebeni nad obcí Nýdek), horou mých výprav byl Mangart, čtvrtý nejvyšší vrchol Julských Alp, který se z poloviny tyčí nad Itálií a z poloviny nad Slovinskem.

S chutí jsem si proto přečetl knihu Aleše Kozára *Mezi Jadranem, Alpami a Panonií - Krajiny a místa moderní slovinské prózy*, kterou vydala Fakulta filozofická Univerzity Pardubice.

Autor publikace, která zaujme kulturně založeného českého

Král a obr

Čtyři plné hodiny bloudili jsme hornatými lesy, háji a houštěmi (...). Po vylití mnoho potu, když jsme na zpod hory přišli, ležel sníh v roklích kolem tak hluboko ještě, že půl šesti lokte uříznuté březové bidlo dna nedosáhlo. Chtěl jsem přes závěje; ale Ezop pro všechny svaté volal, abych se tam nespouštěl, a pravil, že ač jindy přes ty rokle na skálu přejítí možné, nyní tím nebezpečnější bytí může, poněvadž spodem voda stojí a proboření se život by státi

*Ční z řady horstva jako král.
Však před věky prý obr byl,
kraj zplenil v šif i v dál
a v posled pěstí v blankyt bíl.*

*Ten otevřel se v jeden ráz,
on ve tvář Boha na mžik zřel,
jen kletby postih děsný hlas
a ztuh a pro vždy zkameněl.*

poutníka rozlohou i počtem obyvatel malého Slovinska (2 mil. obyvatel), do úvodu jako motiv svého bádání vepsal verše Jana Nerudy z jeho Obrazů z ciziny: „Krajino slánská, krajino zázraků! / Nejdivnější jsi ty kousek slovanského světa, / přec ne dosti znám, ne dosti oceněn, / jako vše, co slovanské“.

V kapitole Slovanské Alpy tehdy a nyní Aleš Kozár cituje z cestopisu Cesta do Itálie o pokusu Miloty Zdirada Poláka vystoupit na Mangart (2679 m): „Vrch Manhart (podle tehdejšího pravopisu, nyní se také užívá název Mangrt - pozn. **IH**), jenž zdaleka již oči mé na se táhl, odtud se mi nejbliže býtí zdál; bez dlouhých tedy rozpaků s provodníkem na cestu k němu jsem se vydal.

mohlo. Přes to ale přese všecko na polední straně, opřev se o bidlo, na slitinu jsem se vymrštil, a s vrchole skalné uhlídav nevyslovitelnou krásu, za svou chůzi jsem odplacen byl. - Hory zde největší výšky dosahují, skála se nad skálou věží, a až k oblaku špičaté sněhem poprašené vrcholy dosahují.“

V roce 1906 na úpatí Mangartu, dost možná dokonce až na jeho vrcholu, stanul Jaroslav Vrchlický. Pro tehdy tři-apedesátiletého básníka, jehož při přijímání mezi Abrahámy oslovili „velebný kmete“, to byl vynikající výkon. Pod názvem Mangart napsal tuto báseň:

*Meč z ruky vypad mu i štít,
teď horstvem trčí v pozdní věk,
měsíce pláče nad ním svit,
naň růže hází červánek.*

Když jsem před více než dvaceti lety ve slovinské části Julských Alp hledal stopy místopisu románu Ernesta Hemingwaye Sbohem armádo, nemohl jsem Mangart obejít. Žel, vícekrát jsem se na tohoto obra a krále, jak ho charakterizuje Vrchlický, už nedostal, potřebné síly už neseberu. Bertold Brecht měl pravdu: „Obtíže hor jsou za námi, před námi jsou obtíže rovin“.

VĚČNĚ MLADÝ PETR BEZRUČ

JAROMÍR ŠLOSAR

Básník a ženy během Mistrových pobytů v Beskydech a Pobeskydí

Když jsem se zabydlel na Ostravici, *táhlo mi na třicítku*. Nad námi občas *dýmal Smrk a čapku měla Lysá*. Psal jsem tehdy básničky nejen o dětech z dětského domova, kde jsem pracoval, ale i o mladých kuchařkách, které voněly po roštěnkách, o krásných prodavačkách, o medových očích zubařky, do nichž jsem zíral s otevřenou pusou. Psal jsem obdivně i o slečnách z dětského domova; dnes bych se s něčím takovým pohyboval na tenkém ledě. Psal jsem o ženách a dost jsem si tím *nadrobil* u dam, o kterých jsem nepsal. Pro horskou dědinu, ve které se nic neutají, jsem byl *přivandrovalcem*, co píše básničky.

Jednou se pod našimi okny objevila jakási studentka. Představila se mi, ale nebyl důvod ji zvát dál. Šlo jí jen o knížky k maturitě a spoléhala na *básníkovu* knihovnu. Jenže jakým jsem byl básníkem?! Říkal jsem si, najednou se tu zjeví nějaká Katka – jak na mě vůbec přišla...?

Uplynulo pár desetiletí ve sdělovacích prostředcích, kam jsem z dětského domova přesídlil v půlce 80. let minulého století, než mi došlo, že ona Kateřina S. byla pravnučkou Dody Besrutschové, milenky Petra Bezruče, tenkrát ještě Vladimíra Vaška. Jak je ta historie potouchlá...

Zopakujme si z hodin literatury, že Vladimír Vašek poznal Dodu během svého místeckého působení v letech 1891 – 1893. Nikde se však nedovíme, jak důvěrnými byli milenci. Jisté je, že Vladimír slečnu Dodu provázel pěšinou kolem řeky Ostravice z Místku do Sviadnova, kde bydlela. Více se tenkrát věnoval kamarádům, především suspendovanému učiteli Ondřeji Boleslavu Petrovi z Bruzovic. Petr psal verše už v době, kdy se Vladimír Vašek teprve seznamoval se základy mateřského jazyka. Bezručovsky se v nich opíral třeba do majitele lihovaru v Žermanicích Witaska nebo do nadutého bruzovického faráře, který *s Pánem Bohem mluvil latinsky, s pány německy a s lidmi nejraději polsky*.

Když Ondřej Boleslav Petr vlastní rukou sejde z tohoto světa, Vladimír Vašek vzápětí Místek opouští. Zanechá tady svého velkého obdivovatele, nadšeného vlastivědného a národopisného pracovníka Jožu Vochalu.

O několik desítek let později, tak jako Vašek, provází Dodu chodníčkem kolem Ostravice Vochala. Když míjejí novou budovu textilky, žena si vzpomene, jak právě tam si nad rozvalinami Jiříkova mlýna básník postesknul: Kdyby žil Ondřej Boleslav Petr, tak spolu o tom napsali báseň. – Tuhle větu si můžeme přečíst ve Vochalově opavské publikaci *Místecký pobyt Vladimíra Vaška a jeho přerod v Petra Bezruče*.

Nikde se však nedočteme, že ještě v hloubi 20. století se Petr Bezruč s Dodou vídá. Dodina vnučka Brigita S. mi vyprávěla, jak s maminkou žily v Místku a bývala u nich i Doda. Z okna viděly přicházet Bezruče. Babička Doda jen německy utrousila: *Ten starý ďábel už je tu zas*. Doda coby polská šlechtična, třebaže z nízké šlechty, doma mluvila německy. Bezruč a aristokraté! Bezruč a němčina! Bezruč a Poláci! Nijak to k sobě nepasuje, a přesto... Paní Brigita ještě dodává: *Ale to už nechodíval za babičkou, to už se mu líbila maminka*. Také mu zazlívá, že po 2. světové válce se před horlivými moravskými *vlastenci* Dody nezastal. A mohl by. Takový národní básník!

Ženy se mu líbily. Nejprve Doda, pak její dcera. Jako v každém básníkovi v něm bylo skutečně něco ďábelského. Jeden ze znalců jeho díla, literární vědec Jiří Urbanec, vzpomínal Bezručova ošetřujícího lékaře, dr. Adámka z Paskova; ten udiveně konstatoval, že *ještě nepoznal pětáosmdesátiletého tak sexuálně potentního člověka*. Urbanec dává k dobru i Bezručovu průpovídku *z mejdanů na Ďábelském ostrově* (Bezručův srub na Ostravici): *Tak a teď zhasnuť a baby svlíkat se!*

Básník však dovedl být i galantní a něžný. O tom mě přesvědčila především poválečná korespondence *starého ještěra* s Helenkou H., později maminkou mého kamaráda a vysokoškolského učitele Bohumíra. V *lístcích* ji oslovuje *kráslíčkou*. Sveden velikonočními kraslicemi mi nějaký čas trvalo, než jsem pochopil, že oslovení vychází ze slovesa *krášlit*. Helenka se totiž učila kadeřnicí v oficíně svého strýce, ostravického lazebníka Mecha, který pečoval o Bezručovu fazonu. Starý pan Mech mě *krášlil* na mou vlastní svatbu. Byl jsem dost neklidný, když jsem z křesla pozoroval za zrcadlem zasunutý portrét nakrátko ostříhaného básníka.

Když Helenka na nějaký čas odjela do Krnova, básník jí v dopise do *Sudet* ve verších vyčítá: *Jednadvacet roků máš,/na život se usmíváš,/švarné synky objímáš,/jenom mne ne,/jenom mne ne!//Krnovských dnes krásliváš,/na Hamry zapomínáš,/ty děvče zlé!* Ale tak příkře to zas nemyslel.

Nastálo Helenka bydlela v hamrovickém domku (dnes Ostravice) naproti *Ďábelského ostrova*. Dvacetileté slečné lichotil zájem známého básníka. Říkával jí: *Když budeš sama doma, Helenko, tak se zastavím. Dej mi vědět*. Dívka byla vynalézavá. Jen co rodiče někam odešli, vetknula do plotu papírek jako znamení, *vzduch je čistý, Mistr ji může navštívit*.

Kamarádovu maminku jsem poznal až coby zralou, stárnoucí ženu. Stále v ní ale přebývala jemnost a vlídnost, které okouzlovaly básníka.

Na Petra Bezruče vzpomínala také majitelka rodinného hotelu *Charbulák* na Gruni. Před pětadvaceti lety jsme natáčeli její vyprávění do bezručovského dokumentu. Zvukaři vadil brum chladicího zařízení. Když jsme s chladničkou manipulovali, objevili jsme za ní vycházkovou hůl. Stará paní zajásala: *Jé, hůlka*, chtěl jsem doplnit: Petra Bezruče, ale ona dodala, *Rafaela Kubelíka!* S Bezručem však po válce nenápadně seděli a pokuřovali na schodišti v podkroví hotelu na Bílém Kříži. Tenkrát za ním přijeli funkcionáři s jakýmsi oceněním a básníkovi se nijak nechtělo ze schodů dolů. Trapná chvíle.

Mladé ženy byly starému bardovi životabudičem. Vnucují se mi teď slova písničkáře Jana Nedvěda, když se doma provalila jeho nevěra. Krutě a bezelstně říká manželce: *Ale, Alenko, kdybych ti nebyl nevěrný, nesložil bych Růži z papíru a další hity. Potřeboval jsem inspiraci...* Proto mě překvapuje, že Petr Bezruč vlastně nepíše milostné verše. Co známe – Labutinku, Jen jedenkrát, Žermanice... Ale to už je dávná minulost. Co když to později s *láskami nebylo tak horké*? Co když jen neumím jeho vztah k ženám pojmenovat?